

Anders Lindseth i samtale med Helge Svare

Samtalens plass i et menneskeliv

samtaler i samtiden

Hva er en samtale? Hva betyr samtalen i et menneskeliv? Hvordan kan man beskrive samtalens kår i vårt moderne samfunn?

Etter at den tyske filosofen Gerd Achenbach startet sin filosofiske praksis i 1981 har et voksende antall filosofer åpnet egne praksiser der mennesker under fire øyne kan drøfte viktige, personlige livsspørsmål med filosofen. Hva skjer når filosofien engasjerer seg på denne måten?

Helge Svare er medlem av en gruppe filosofiske praktikere som har vært virksom i Oslo i snart fem år. Anders Lindseth var den første som startet med filosofisk praksis i Norge i 1989 etter å ha gått i lære hos Gerd Achenbach.

Helge Svare: Kan man være menneske uten å samtale?

Anders Lindseth: Det er et stort spørsmål, ikke så lett å svare på. På den ene siden kunne man si at samtalen betyr alt. Livet kan ikke leves uten samtale. Når vi fører en samtale, er det livet vårt som kommer til uttrykk. Og det uttrykkes alltid under forutsetning av å bli møtt. Hvis det ikke blir møtt, er det på sett og vis meningsløst. Da er man fortapt i en intet-het. Livsuttrykket krever en mottakelse, en samtale, en dialog. I den forstand er det ikke mulig å leve uten samtale. På den annen side

er det selvsagt ikke alle samtaler som er like viktige. Noen kan vi godt klare oss uten.

Svare: La oss i første omgang konsentrere oss om samtaler vi fører som filosofiske praktikere. Hva er dine erfaringer med disse samtaler? Hvilken betydning har de for dem som kommer?

Å åpne et rom

Lindseth: I disse samtaler opplever jeg at det handler om et livsuttrykk som søker sin vei. Ofte springer samtalen ut av en uro eller en nød av større eller mindre slag. I dette finnes det en stemme som søker artikulasjon. Min oppgave som filosof er å åpne et rom der denne stemmen kan artikulere seg. Dette rommet må jeg åpne med min oppmerksomhet. Talen er, med Heideggers uttrykk, *ein Sagen* – noe som sies – som det gjelder å høre og undre seg over. Min erfaring er at når dette lykkes, oppstår det en særegen sjanse for den som kommer til samtalen. Krefter settes fri.

Dette klinger kanskje litt høyttravende. Men det handler om noe enkelt som jeg tror alle kjenner: Vi møter et menneske og har lyst til å si noe til det. Den vi vil si det til, kan være interessert i det vi sier. Da finner vi også lett de rette ordene for det vi har på hjertet. Eller vi treffer et menneske som ikke er åpent og interessert, og da finner vi ikke ord for det.

Svare: Og det kan være smertefullt. Det er vel noe alle har erfart. Motsatt kjenner vi også gleden av å bli sett og lyttet til med oppmerksomhet. Du beskriver det som da skjer, som en frisetting av krefter. Hva slags krefter er det som settes fri?

Lindseth: Oppmerksomheten åpner et rom der livet kan gestalte seg på nytt i talen. Det kan godt hende at det du sier er noe du har sagt mange ganger før. På den måten vet du hva det er. Du vet *for godt* hva det er. Du er på en måte ferdig med det før du har sagt det. Men når ordene møter en oppmerksom lytter, skjer det noe. De får en ny fasthet. Du hører dem på en ny måte. Du blir på en måte smit-

tet av oppmerksomheten til denne lytteren som hører på det du sier *som* noe nytt. Med ett står det sagte i rommet som noe som har nyhetens kvalitet. Dette kan forklare det som ofte skjer i en slik samtale, nemlig at begge parter går ut av den mer opplagt enn da de begynte. Ikke bare fordi man i samtalen har berørt noe viktig, men fordi man er kommet inn i en bevegelse der livskrefter er blitt satt fri. Man føler seg forfrisket. Dette i motsetning til en prosess der man forsøker å plassere det sagte innenfor rammen av et system av teoretisk kunnskap, for eksempel av medisinsk, sosiologisk eller psykologisk art.

Det menneskelige utgangspunktet

Svare: Når folk kommer til samtale hos meg, oppsøker de meg fordi jeg er filosof. Og når jeg skal forklare hva filosofisk praksis er, sier jeg at det handler om å ta med seg filosofien fra universitetet og ut i samfunnet, tilbake til torget der filosofien først oppstod. Synes du det er en god beskrivelse? Og i så fall, hva er det filosofiske vi tar med oss? Hvilken plass har det filosofiske i dine samtaler?

Lindseth: Jeg synes ikke det er helt dekkende å si at filosofisk praksis handler om å ta med seg filosofien ut av universitetet. Da foregir man at det vi gjør i våre samtaler, er noe som allerede foregår på universitetene. Men er det slik? Når jeg kort skal si noe vesentlig om hva filosofisk praksis er, sier jeg gjerne at den bygger på en erkjennelse av at filosofien kan starte i samtaler med mennesker som har et alvorlig anliggende som angår dem selv, mennesker som har spørsmål knyttet til sitt eget liv, som de trenger svar på. På universitetenes filosofiske institutter er det ikke en selvfølge at virksomheten tar utgangspunkt i samtaler med mennesker som trenger svar på spørsmål på denne måten. Hvis man trenger svar på spørsmål, er det snarere fordi man skal skrive en seminaroppgave eller snart skal ta eksamen. Det er ikke ens eget liv det handler om. Det kan kanskje være det indirekte.

Jeg er sikker på at de fleste mennesker som studerer filosofi, har en opprinnelig fascinasjon for faget som bunner i personlige spørsmål som de søker svar på. Men jeg tror ikke det så ofte er de spørsmålene man kommer til filosofilæreren med.

Dette var det nye da Gerd Achenbach åpnet sin filosofiske praksis. Filosofiske samtaler hadde man ført tidligere. Det spesielle nå var at en filosof innså at samtaler om vanlige livsproblemer kan være et utgangspunkt for filosofien, det vil si samtaler med mennesker som trenger samtalen fordi de er rådvile eller søker svar på spørsmål.

Mellom det allmenne og det personlige

Lindseth: Nei, det tror jeg ikke. I mine samtaler kommer vi ofte i kontakt med spørsmål som har opptatt de store filosofene. Det gjør at jeg som filosof har fått et nytt forhold til vår filosofiske tradisjon. Jeg er blitt mer sensitiv for de temaer i filosofien som angår menneskers livserfaringer. Jeg er sikker på at også den som kommer til samtale, vil ha glede av denne sensibiliteten. Da jeg selv ville finne ut hva filosofisk praksis var og gikk i læresamtaler hos Gerd Achenbach, oppdaget jeg at han

Du blir på en måte smittet av oppmerksomheten til denne lytteren som hører på det du sier som noe nytt. ANDERS LINDSETH

Dette er ikke nytt hvis vi ser på filosofiens historie. Men sammenlignet med den dominerende trenden i filosofien i vår tid er det det. På den måten er det noe ganske ambisiøst vi holder på med som filosofiske praktikere. I en viss forstand handler det om en slags nybegrunnelse av filosofien ved at vi vender tilbake til de personlige spørsmålene som filosofien en gang oppstod fra, ved at vi gjør samtalen – ikke lesing eller oppgaveskriving – til det sentrale i vår virksomhet.

Svare: La oss godta at det vi gjør som filosofiske praktikere i hovedsak er noe annet enn det som skjer ved universitetene. Er det da noen grunn til at vi som driver med filosofisk praksis skal ha filosofisk fagutdanning? Kunne man ikke tenke seg at hvem som helst kan føre en filosofisk samtale på den måten du angir, bare hun eller han er i stand til å lytte oppmerksomt?

hadde en egen evne til å rykke det jeg sa opp på et nivå der det ble allment interessant og kunne knyttes til temaer innen filosofi, litteratur og religion. For meg var det overraskende, fordi jeg hadde en følelse av at det jeg sa ikke var så spennende. Dermed opplevde jeg ikke bare å bli respektert, jeg opplevde at jeg begynte å finne frem på min egen livsvei.

Svare: Det du sier nå tror jeg er viktig, nemlig at det å bevege seg fra det personlige og opp på et mer allmennmenneskelig plan kan være nyttig. Det samme gjelder den motsatte bevegelsen, fra det generelle til det personlige. Derfor vil jeg advare mot at vi distanserer oss fra det som skjer av filosofisk virksomhet ved universitetene. Selv om mye av den akademiske filosofien ved første øyekast møter oss som abstrakt og generell, kan den ha relevans for livsnære problemer. Jeg tror at mye akademisk virksomhet er drevet frem av

en ekte, personlig interesse. Det gjelder både de som befinner seg i fronten av den fagfilosofiske diskusjonen, og de som er mer historisk orientert.

Det som for øvrig slår meg når jeg studerer de store filosofene, er hvor spørrende og dialogiske de er. Platons filosofi fremstår som en lang rekke dialoger. Eller tenk på spørsmålenes rolle i Ludwig Wittgensteins *Filosofiske undersøkelser*. Jeg synes tenkningen til disse filosofene er båret frem av et sterkt personlig engasjement. Ofte er det nesten som man blir blendet av den personlige energien mellom linjene.

Lindseth: Ja visst. De store filosofene står inne i en refleksjon – en samtale med seg selv – hvor de prøver å få orden på en selvopplevd erfaring. Og det er dette som gjør spørsmålene de kjemper med så brennende for dem. Noen av filosofene jeg har hatt mest glede av å lese, er Løgstrup og Heidegger, men også Nietzsche. Jeg begeistres stadig over visse avsnitt hos Nietzsche. Ta åpningsavsnittet i *Moralens genealogi*, der han skriver at vi mennesker aldri har vært opptatt av å kjenne oss selv. Vi er oss selv fjernest. Vi er som bevingede vesener som flyr dit vi tror honningen er. Honningen er her en metafor for kunnskap. Men når middagsklokken slår – et bilde på livet – blir vi så forvirret at vi ikke engang greier å telle slagene riktig. Dette er et fantastisk uttrykk for Nietzsches kritikk av den europeiske kunnskapstradisjonen, en kritikk som både bygger på hans egne erfaringer og som var drevet frem av et dypt personlig engasjement.

Felles for de tre nevnte filosofene er deres vektlegging av at filosofien ikke er en vitenskap som forsøker å få overblikk over verden som et objekt eller samling objekter som skal ordnes på en systematisk måte, men et forsøk på å fange inn livserfaringen som et løpende prosjekt, som noe som foregår i tiden, som uttrykker seg i tiden, og som trenger den filosofiske refleksjonen for å finne sitt uttrykk. Livet som levd uttrykk er åpenbart et prosjekt som kan være mer eller mindre vellykket eller mislykket og også føre galt av sted.

Filosofien har alltid vært en undring rundt dette livsuttrykket, og en mulighet til å sette det i perspektiv.

Da jeg sa at filosofisk praksis innebærer en ny start for filosofien, kunne det kanskje virke som om jeg mente at den gamle filosofien nå er blitt overflødig. Det mener jeg ikke. Jeg er helt uenig med praktikere som nærmest vil legge den akademiske filosofien bak seg, de fremstiller den som forsteinet og død. Går vi til de originale tenkerne, er filosofien aldri slik. Den er personlig og levende. For å bli en god filosofisk praktiker må man være fortrolig med denne levende filosofiske refleksjonen.

Refleksjon ut fra erfaring

Svare: Fordi vi skal forsøke å gjøre det samme?

Lindseth: På en måte. De store filosofene står inne i en filosofisk refleksjon som springer ut av erfaring. I den forstand driver de filosofisk praksis. De tar opp spørsmål som angår og berører dem selv. Det er derfor de berører oss andre. Vår oppgave som filosofiske praktikere er å utfordre den akademiske filosofien på denne berørtheten og på det livsalvoret som er forbundet med den.

Svare: Hva med dem som kommer til oss? Bør også de kjenne den filosofiske tradisjonen?

Lindseth: Nei, det er ikke nødvendig. De stiller opp med sin egen livserfaring. Og med utgangspunkt i denne erfaringen er det filosofens oppgave å løfte samtalen til å bli en filosofisk samtale – med sin oppmerksomhet, sin undring og sin måte å spørre og reflektere på.

Svare: Du sa for litt siden at en god samtale frigjør livskrefter. Jeg kan også oppleve meg oppfrisket av en god samtale. Men jeg er skeptisk til å opphøye dette til en allmenn teori for den filosofiske samtalen. Noe av problemet er at fallhøyden blir stor hvis man under en samtale ikke opplever en slik frigjøring. Da er det lett å føle seg mislykket.

Lindseth: Det som kanskje først og fremst

gjør at jeg setter slik pris på mine filosofiske samtaler, er alvoret hos dem som kommer, det at de kommer med noe viktig, noe som berører dem. Det gir samtalen nerve. Det handler om en ubeskyttethet, at den manglende kontrollen som kjennetegner livet får svinge med i det sagte. Det er noe som står på spill.

Men ikke alle samtaler er slik. Noen ganger får jeg inntrykk av at de som kommer, snakker om noe som ikke virkelig angår dem. Da truer samtalen med å bli kjedelig. Noen ganger kan den minne om en såpeopera. Temaene som tas opp, kan på overflaten være dypt personlige og dramatiske, men de fremstilles på en måte som liksom ikke skal berøre.

Svare: Det hele blir bare en endeløs repetisjon av likegyldige avsløringer?

Lindseth: Det skjer ikke ofte, men noen ganger blir det slik. Da ser det ut for meg som om vedkommende har lært seg en måte å snakke om det personlige på som innebærer en form for kontroll. I stedet for å slippe det personlige frem, bidrar talestrømmen til å holde det på avstand. Jeg har lagt merke til at mennesker med terapierfaring noen ganger snakker slik. Men også i slike tilfeller står vedkommendes liv på spill i talen. Det er bare at livsuttrykket har gått i dekning bak taleferdigheten. Det trer ikke frem i sin ubeskyttethet. Det gjør det anstrengende å lytte.

For noen år siden fikk jeg besøk av en direktør som var i seksti-årene. Han hadde lenge ønsket å trappe ned jobben, men nå hadde det åpnet seg en fristende mulighet til å utvide virksomheten. Hva skulle han gjøre? Grunnen til at han var kommet til meg og ikke en psykolog, var at han fryktet at en psykolog ville «trykke for meget på følelsesknappen», som han uttrykte det. Jeg husker jeg syntes det var tungt å snakke med denne direktøren. Jeg fant ikke ut hvor jeg hadde ham. Han holdt seg på en måte i dekning bak ordene sine. Han hadde kontroll på en måte som gjorde at han ble utydelig.

Svare: Hva gjør du i en slik samtale?

Lindseth: Jeg gjør ikke noe annet enn ellers.

Jeg lytter til det sagte. Det vil si at jeg holder meg til samtalen. Jeg konfronterer ikke min gjest med hans lukkethet. Samtidig er det viktig for meg og for samtalegang at jeg kjenner på dette lukkede. Her kommer noe betydningsfullt til uttrykk som kanskje trenger flere samtaler før det finner ords forløsning.

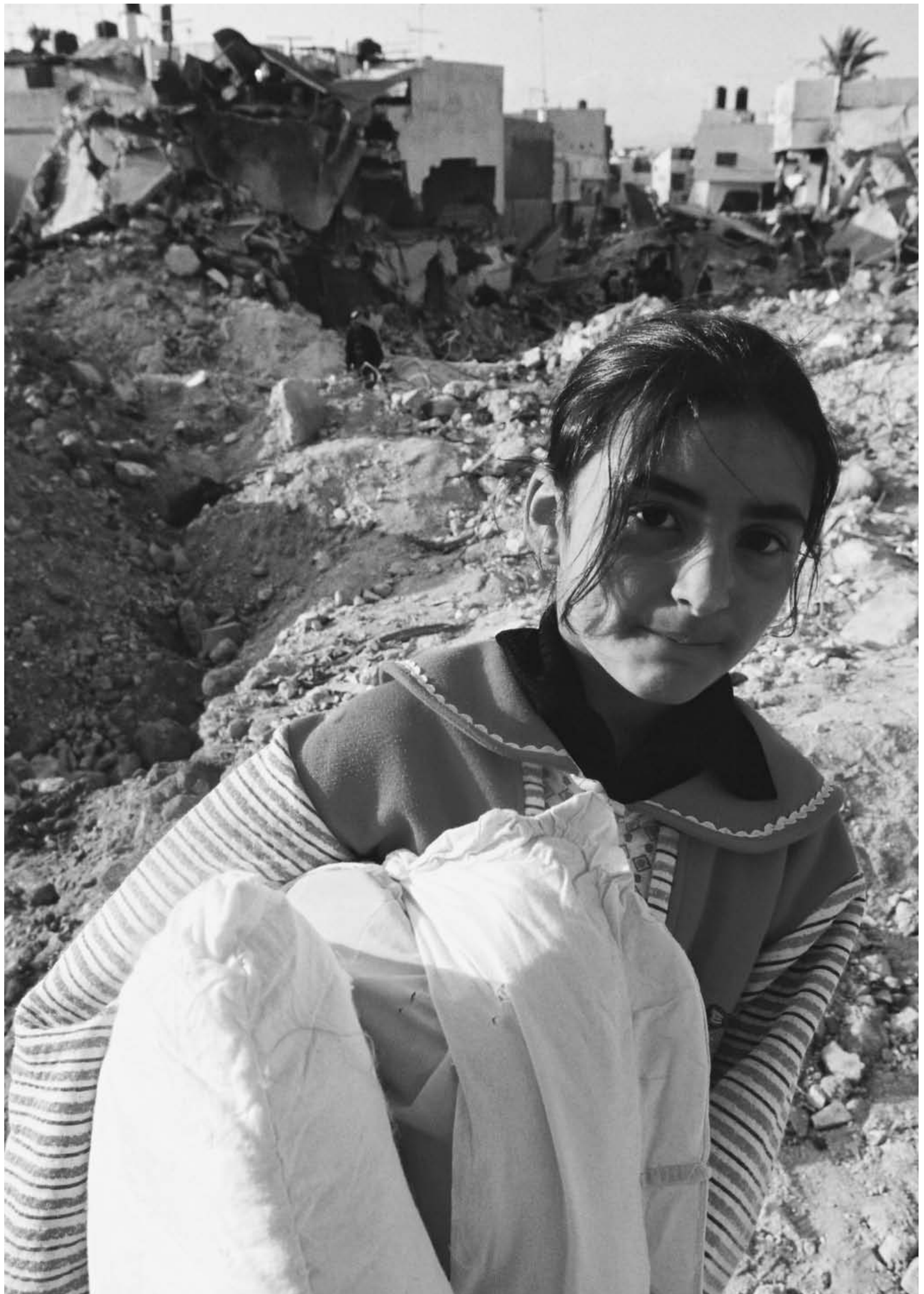
Svare: Så det handler alltid om å lytte?

Lindseth: Ja, også i en slik situasjon er det viktig å lytte. Jeg sier gjerne at hvis man bare lytter oppmerksomt nok, vil det som sies alltid fremstå som meningsfullt. Selv stillheten fremstår som meningsfull hvis man bare lytter godt nok.

For ikke så lenge siden hadde jeg besøk av en kvinne som fortalte om noe hun hadde opplevd i sin ungdom. Hun snakket om det på en rask og nesten mekanisk måte, som om hun på forhånd hadde gjort seg opp en mening om at dette ikke var noe hun skulle gå grundig inn på. Jeg tenker at hun ikke riktig trodde at det sagte ville bli hørt. Da var det tungt å lytte. Talestrømmen, som fortalte om en svært vanskelig tid i kvinnens liv, formidlet en smerte som hun ikke selv kjente på mens hun snakket. Etter at hun var ferdig med å snakke, la jeg frem min reaksjon. Jeg fortalte hvor tungt det hadde vært å lytte, og at jeg fornemmet en smerte i det sagte. Det viste seg å være fruktbart. I neste samtale var hun i stand til å snakke om det opplevde på en ny måte.

Filosofi eller psykologi?

Svare: Når du forteller denne historien, slår det meg at det som skjedde, minner om det som kan skje hos en psykolog. Og mye av det du tidligere har sagt, gir meg assosiasjoner til psykodynamisk teori. Der har man en modell som innebærer at sykdom eller ubalanse oppstår når noe holdes tilbake. Helbredelse finner sted ved at det tilbakeholdte hentes frem ved terapeutens hjelp. Når du beskriver den filosofiske praktikerens rolle, virker det som om også den innebærer å hjelpe frem noe som er holdt tilbake. Det er noe som ikke

slipper frem fordi det ikke finnes rom for det, men som filosofen gjennom sin oppmerksomme lytting bringer frem til en forløsning. Er ikke dette egentlig terapi?

Lindseth: Jeg føler meg ubekvem med formuleringen om at vi hjelper frem noe som har vært holdt tilbake. Straks vi tenker slik, er vi over i en psykologisk tenkning som jeg ikke finner meg til rette i. Her tenker man seg at det finnes noe hos pasienten som er undertrykt eller skjult, men som man likevel kan vite noe om, hvis man bare har den rette teorien.

Hvis vi blir i bildet av noe som ligger bak og som skal hjelpes frem, handler det i filosofisk praksis *ikke* om det som ligger bak, men

bort fra egen berørthet og sårbarhet.

Det er det som gjør det tungt å ta en slik tale inn over seg. Det er skremmende å fornemme en pågående flukt. Altså kreves det mot av oss praktikere, så vi kan møte fluktbevegelsen uten selv å foreta flukten.

Likeverdige partnere

Svare: Vi lever i en kultur som dyrker eksperter. Når vi oppsøker en av de mange terapeut-profesjonene som finnes i samfunnet vårt, gjør vi det fordi vi mener å trenge profesjonell hjelp til å løse våre personlige problemer. Det behøver selvsagt ikke alltid å være

Vi ser ikke lenger hvordan det talte er et uttrykk for livet. ANDERS LINDSETH

Anders Lindseth og Helge Svare

snarere om det som ligger foran. Det handler om uttrykket som trer frem, om tonen som klinger i samtalen, om det talen rommer av mening, som igjen viser til vår væren-i-verden, og til det som kan kalles vår livsvei.

Selv om vi merker at noe ikke blir sagt, er det ikke dermed riktig å si at noe blir holdt tilbake. La oss vende tilbake til direktøren som jeg fortalte om. En psykolog ville kanskje si at han holdt følelsene tilbake, eller at de var fortrengt. En bedre beskrivelse, mener jeg, er at talen hans beveger seg utenom det han føler og fornemmer, eller det som berører ham. Det innebærer *ikke* at dette er holdt tilbake i den forstand at han *også* kunne ha bestemt seg for å meddele det. Det kan han ikke, for han er ikke i det. Han har tatt et skritt ut av det. I en viss forstand er han derfor utenfor seg selv. Talen hans er en flukt

galt. Men den som går inn i rollen som en ekspert, får ofte altfor stor makt. Som ekspert vet han hva som er best for oss, og kan ta avgjørelser på våre vegne. Slik kan ekspertrollen skape et asymmetrisk maktforhold mellom eksperten og den som oppsøker ham for å få hjelp, og avhengighet og passivitet hos den som mottar hjelpen.

Jeg mener at noe av det som kjennetegner filosofisk praksis, er at vi ikke møter dem som kommer til oss som eksperter. Målet er en samtale mellom to likeverdige partnere. Spørsmålet er hva som ligger i denne likeverdigheten. Når du beskriver din filosofiske praksis, legger du vekt på at filosofen først og fremst skal innta en lyttende holdning. Han skal skape et rom der den andres stemme kan artikulere seg. Ligger det ikke nær å tenke seg at filosofen dermed bare blir en ny type

ekspert – en lytte-ekspert – og hvis det er tilfelle, kan vi da si at samtalen finner sted mellom likeverdige partnere?

Lindseth: Det spørres. Hvis den lyttende holdningen blir en teknikk, bryter man med ideallet om symmetri. Da glir man inn i en ekspertrolle som er uheldig. Men å være en god lytter handler ikke om å beherske en teknikk. Det handler vesentlig om å være interessert. Enkelt, men samtidig vanskelig. Hvis samtalen skal være en god samtale, må den holdes oppe av interesse for det som sies og uttrykkes. Det er helt avgjørende å være klar over interessens bidrag i filosofisk praksis. Det er den som gjør det mulig for talen å tre frem ubeskyttet, det vil si ærlig, oppriktig og på alvor.

I mange profesjoner øver man seg på *aktiv lytting*. Men bidrar slik øvelse til at man blir interessert i det pasientene, klientene eller brukerne uttrykker? Jeg kjenner og samarbeider med terapeuter som er det, men jeg er slett ikke sikker på at en slik interesse er så utbredt blant profesjonelle hjelpere.

En kollega av meg, en filosof, gjør et feltarbeid på et psykiatrisk sykehus. En dag ville en psykiater han ikke hadde møtt før, vite hva han gjorde. «Jo», svarte han, han forsket. «Javel», svarte psykiateren vennlig, «så du forsker». Med ett forstod min kollega at han ikke ble tatt på alvor. Psykiateren trodde han var en pasient som bare innbilte seg at han var forsker.

Jeg håper og tror at jeg i denne psykiaterens sted ville blitt interessert i forskningen som min ukjente samtalepartner fortalte om. Når psykiateren på forhånd mener å vite at det her handler om en vrangforestilling som diskvalifiserer det sagte, ja, da nytter det heller ikke at han er kurset i aktiv lytting eller empati. Jeg bedriver *ikke* aktiv lytting. Jeg anvender heller ikke empati. Som filosofer må vi holde oss for gode til slikt. Vi er interessert i det som sies. Dermed anerkjenner vi også den som taler, og slik har vi oppfylt betingelsen for å kunne være uenig med vedkommende.

Mellom venner

Svare: Jeg har fremdeles et lite problem med metaforen om at filosofen skal skape et rom der den andres stemme kan artikulere seg. Selv om dette rommet åpnes av filosofens interesse, slik du beskriver det, synes jeg bildet får filosofen til å fremstå litt for mye som en tradisjonell hjelper: Han er den som hjelper den andre til å finne seg selv. Det er mulig jeg overdriver, men jeg frykter at denne hjelperrollen skal undergrave den likeverdigheten jeg ønsker i samtalen.

Selv tenker jeg at en dialog mellom gode venner kan være et ideal for samtalen våre, det vil si en dialog mellom venner som diskuterer et tema begge er interessert i på en grundig og reflekterende måte. Her oppstår det ikke noen rollefordeling mellom en hjelper og en som skal hjelpes. Det er en samtale der man samarbeider på lik linje for å finne svar på et felles anliggende.

Lindseth: Jeg har sympati for denne venns-kapsmodellen. Jeg har alltid ment og sagt at filosofisk praksis *ikke* er et hjelpeprosjekt. Det handler om å høre og forstå hva den andre sier, og om å utvikle denne forståelsen i samtalen. Som filosof gjør jeg jo mer enn bare å lytte med interesse. Jeg meddeler hele tiden det jeg tenker. Kunsten er å meddele dette slik at det fremstår som spørsmål og undringer mer enn som svar og konklusjoner, slik at refleksjonsprosessen fremmes og ikke hemmes. Jeg hjelper altså frem en refleksjon, men jeg er ingen profesjonell hjelper som skal gjøre noe med den andres liv.

Svare: Du sier at du stiller spørsmål og undrer deg sammen med din samtalepartner. Men hva med dine egne oppfatninger eller erfaringer? Forutsetter ikke en likeverdig samtale at du også deler dette med den du snakker med?

Lindseth: Jeg avviser ikke at praktiseren kan bidra med egne erfaringer og tanker i samtalen. Det kan hende jeg gjør det. Men det er viktig at samtalen ikke begynner å handle

om meg. Rommet i samtalen er til for den andre. Det er ikke jeg som skal ta plass.

Svare: Det er en viktig nyanse.

Lindseth: Ja. For øvrig synes jeg det er befriende å ha denne muligheten til å bidra med egne erfaringer. Mange terapeuter har en idé om at de skal holde seg selv helt utenfor samtalen. Det har ikke vi. Vi må bare huske at vi ikke på noe tidspunkt må overta hovedrollen i samtalen.

Svare: I min praksis er det et vidt spenn i de «bestillingene» folk legger frem for meg. Noen kommer med en livskrise som de har behov for å snakke om. Det kan dreie seg om en samlivskrise, eller en krise på arbeidsplassen. Eller det kan handle om en følelse av at livet som helhet har mistet retning. Men jeg opplever også at mennesker kommer til meg av andre årsaker. Én kommer fordi han ønsker å utvikle en idé sammen med meg. En annen ber om å bli utfordret på egne tanker og oppfatninger. En tredje vil kanskje bare ha noen å diskutere et filosofisk tema med. Min oppfatning er at alle disse menneskene må møtes på en måte som er tilpasset det de ber meg om. Noen inviterer for eksempel ikke i det hele tatt til en personlig samtale. Det må vi vel respektere?

Lindseth: En filosofisk praktiker må ha en viss spennvidde i sitt samtalerepertoar. Likevel synes jeg filosofisk praksis er en enestående sjanse til å anerkjenne det sagte som uttrykk for den som sier det. Denne anerkjennelsen er like mye en sakliggjøring av det personlige som en personliggjøring av det saklige. Eller sagt på en annen måte: Vår interesse for det den andre sier, er samtidig en anerkjennelse av at det er viktig for vedkommende. Dermed går vi ikke bare inn på det den andre snakker om. Vi åpner også for en mulig refleksjon over det liv som uttrykker seg i det sagte.

Samtale rundt bålet

Svare: Gode samtaler er samtaler som betyr

noe for oss. Hva mener du om samtalens vilkår i vår tid? Gir vi oss tid til de gode samtalerne? Selv opplevde jeg en oppvåkning da jeg begynte med filosofisk praksis. Her erfarte jeg et alvor og en intensitet som jeg sjelden opplevde i andre samtaler. Det fikk meg til å innse hvor overfladiske mange av mine øvrige samtaler var, også dem jeg hadde med venner og kjente. Nå skal man selvsagt ikke legge opp til at alle samtaler skal være dype og alvorlige. Men det jeg erfarte var likevel en vekker.

Lindseth: Jeg har opplevd noe lignende. Det var da jeg begynte å delta i samtalegrupper i ACEM meditasjonsskole. Det er lett å la seg ryste av å se i hvor høy grad vi lever våre liv uten gode samtaler. I stedet holder vi det gående med overflatisk konversasjon, kaffelabberasprat, skvalder og preik. Eller vi ser på TV hvor folk diskuterer uten at noen setter seg selv på spill, og hvis noen gjør det, er det ingen som hører på.

Jeg tror det er noe med den vitenskapelige tenkemåten som dominerer i vår tid, som får oss til å tro at det ikke er så viktig hva vi sier. Vi ser ikke lenger hvordan det talte er et uttrykk for livet. Vi tror i stedet at det er kunnskapen om tingene som er viktig. Her har filosofisk praksis en oppgave i å holde opp viktigheten av å lytte til det som kommer til uttrykk når mennesker snakker. På den annen side vet jeg ikke om samtalens vilkår er blitt så mye dårligere i vår tid enn det var før. Det spørs hva man sammenligner med. Når jeg ser på hvordan mange unge mennesker snakker sammen, slår det meg at de har en umiddelbar åpenhet og spontanitet overfor livserfaringer som de deler med hverandre på en måte som jeg ikke husker at vi gjorde.

Svare: Jeg husker min egen ungdomstid som en tid der gode samtaler hadde en viktig plass. Kanskje ungdomsårene i høyere grad enn voksenlivet gir rom for slike samtaler, ikke bare fordi man har færre forpliktelser og bedre tid, men også fordi man ennå ikke har hatt tid til å tenke igjennom alt og danne seg et fast bilde av hvordan verden er. Det er en

tid da de store spørsmålene fremdeles fremstår som levende og åpne.

Jeg husker særlig en overnattingstur i skogen med en vennegjeng. Vi lå rundt bålet i soveposene våre og diskuterte om det fantes en gud. Det var en magisk samtale. Bildet av den har aldri helt sluppet taket i meg. Kanskje det er derfor jeg fastholder at en samtale mellom venner kan være en god modell for filosofisk praksis.

Husker du noen samtaler i ditt liv som har satt spor?

Lindseth: Det er et interessant spørsmål som alle bør stille seg: Hvilke samtaler har

vært viktige i livet mitt, og hvorfor var de viktige? Det kan bidra til å skape større bevissthet om samtalens betydning.

Svare: Er du noen gang redd for at det filosofiske skal bli borte når du møter mennesker i din filosofiske praksis – at samtalene skal bli for trivielle?

Lindseth: Nei, jeg vil heller legge vekt på hvor viktig det er at det filosofiske tar utgangspunkt i den personlige samtalen. Slik innføres den menneskelige erfaringen som et viktig moment. Den hindrer at filosofien blir en flukt opp i «den tomme luft», som Søren Kierkegaard sier. ●

Fri vekeavis for kultur og politikk

■ Vi tek **kulturen** på pulsen, og stiller dei interessante **politiske spørsmåla**.

■ Vi gir plass for **humoren** og dei **frimodige ytringane**, til glede for mange og forarging for somme.

■ Vi lagar ei avis der det er **høgt under taket**. Blikket vårt er også festa på hendingar **utanfor landegrensene**.

■ Vi har **prisløna journalistar** og norsk **einerett** på franske **Le Monde**, omsett til nynorsk.

Abonner no!
Vi veit du ikkje vil angre.

DAG OG TID

Pilestredet 8, 0180 Oslo
www.dagogtid.no
Telefon 22 33 00 97, faks 22 41 42 10
E-post: tinging@dagogtid.no